

У514.2.81

Д 84

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

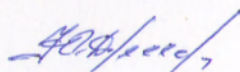
ДУТЧАК ЮРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 796.075

**ОСОБИСТІСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ
ОРГАНІЗОВАНОСТІ СПОРТИВНОГО МЕНЕДЖЕРА
ЯК СУБ'ЄКТА УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

24.00.01 – олімпійський та професійний спорт

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з фізичного виховання та спорту**

Львів – 2013

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національному університеті фізичного виховання і спорту України, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
Гринь Олександр Романович,
Національний університет фізичного
виховання і спорту України,
професор кафедри психології та педагогіки

Офіційні опоненти: доктор біологічних наук, професор
Магльований Анатолій Васильович,
Львівський національний медичний
університет імені Данила Галицького,
проректор з науково-педагогічної роботи,
завідувач кафедри фізичної реабілітації,
спортивної медицини, фізичного
виховання та валеології;

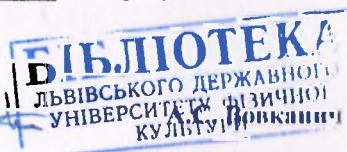
кандидат педагогічних наук, професор
Приходько Іван Іванович,
Харківська державна академія фізичної
культури, завідувач кафедри менеджменту
фізичної культури

Захист відбудеться 28 листопада 2013 р. о 16.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.829.01 Львівського державного університету фізичної культури (79007, м. Львів, вул. Костюшка, 11).

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Львівського державного університету фізичної культури (79007, м. Львів, вул. Костюшка, 11).

Автореферат розіслано «26» «жовтня» 2013 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

65829

Актуальність. Сучасний етап розвитку сфери фізичної культури і спорту обумовлює нові вимоги до кадрового забезпечення цієї сфери гуманітарної політики. В умовах активного поширення ринкових відносин, підвищення ролі громадських організацій, зміни функцій органів виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту особливого значення набуває діяльність спортивного менеджера як суб'єкта управлінської діяльності.

Для теорії і практики фізичного виховання і спорту очевидною є проблема обґрунтування методологічних засад і технології підвищення ефективності діяльності фізкультурно-спортивних організацій загалом та менеджерів цієї сфери зокрема. Керівник організації в багатьох аспектах визначає стратегію й тактику її функціонування та розвитку. Основними ресурсами менеджера є інформація, час та працівники організації, вмиле використання яких забезпечує отримання високих результатів та підвищує конкурентоздатність керованої ним організації. Ступінь керованості організації виступає як комплексний критерій ефективності її діяльності (А. Chaker, 2004; І.І. Переверзін, 2006; І.І. Приходько, 2008; В.І. Жолдак, 2008).

Один із наукових напрямків вивчення проблеми підвищення керованості організації передбачає всебічний аналіз особистісних якостей менеджера та їх впливу на результативність його роботи, оскільки саме ці якості обумовлюють успішність виконання керівником своїх повноважень, використання ним набутих знань та досвіду, уміння зберігати самоконтроль, адаптуватися до змін внутрішнього та зовнішнього середовища організації (А.В. Магльований, 1998, 2010; Л.Ф. Бурлачук, 2006; Л.М. Карамушка, 2007; Є.І. Ходаківський, 2008).

Серед професійно важливих особистісних якостей ефективного менеджера у сфері фізичної культури і спорту пріоритетне значення має організованість, яка характеризується узгодженістю між видами діяльності та способами її здійснення й залежить від психологічного стану та процесів особистості (О.С. Чернишов, 2006; В.І. Жолдак, 2008; С.Д. Резник, 2008).

Однак аналіз доступної наукової та методичної літератури свідчить лише про епізодичне вивчення питання підвищення організованості для успішної діяльності спортивного менеджера. Дослідники зосереджувалися на розгляді окремих питань – плановості в діяльності (М.І. Золотов, 2009) та лідерських якостях особистості спортивного менеджера (О.В. Почінкін, 2011), залишаючи без належної уваги його вольові, комунікативні та організаторські якості.

Перспективність комплексного дослідження в галузі науки з фізичного виховання та спорту проблеми удосконалення особистісної організованості спортивного менеджера для забезпечення ефективного функціонування

фізкультурно-спортивних організацій обумовила актуальність нашої дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дисертаційну роботу виконано в Національному університеті фізичного виховання і спорту України відповідно до Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2006 – 2010 рр. за темою 2.4.6 «Психологічні проблеми підготовки та розвитку суб'єктів спортивно-педагогічної діяльності в сфері фізичного виховання і спорту» (номер державної реєстрації 0106U010780) та Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2011 – 2015 рр. за темою 2.19 «Детермінанти психологічного супроводу та педагогічних засобів вдосконалення підготовки спортсменів різних видів спорту» (номер державної реєстрації 00111U001727). Роль автора як співвиконавця теми полягала в теоретичному обґрунтуванні та розробці тренінгової програми з удосконалення особистісної організованості спортивного менеджера як суб'єкта управлінської діяльності.

Мета дослідження – визначити особистісні детермінанти організованості спортивного менеджера та обґрунтувати тренінгову програму її удосконалення.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати наукову, методичну та спеціальну літературу щодо теоретико-методичних основ особистісної організованості спортивного менеджера.
2. Дослідити компоненти особистісної організованості спортивного менеджера.
3. Виявити провідні особистісні детермінанти організованості спортивного менеджера з урахуванням ефективності управлінської діяльності.
4. Розробити тренінгову програму удосконалення особистісної організованості спортивних менеджерів та експериментально перевірити її ефективність.

Об'єкт дослідження – управлінська діяльність спортивного менеджера.

Предмет дослідження – особистісні детермінанти удосконалення організованості спортивного менеджера у процесі управлінської діяльності.

Методи дослідження: загальнонаукові (аналіз, порівняння, узагальнення); педагогічні (спостереження, тестування та експеримент, що передбачав констатувальний і формувальний етапи); соціологічні (анкетування); математико-статистичні.

Наукова новизна одержаних результатів:

– уперше визначено такі особистісні детермінанти організованості спортивного менеджера: «вольова», «асертивна», «потенціальна», «аналітично-планова», «комунікативна», «стабілізаційна», «організаторська»; наведено їх характеристику та встановлено внесок у загальну дисперсію вибірки;

– уперше на підставі порівняння особистісних детермінант організованості ефективних і малоефективних спортивних менеджерів виявлено, що провідними для них є «асертивна» та «аналітично-планова» детермінанти;

– уперше обґрунтовано тренінгову програму удосконалення особистісної організованості спортивного менеджера, відмінними рисами якої є комплексне врахування принципів проектування тренінгових програм, сучасних теоретико-методичних засад організації тренінгів та особливостей управлінської діяльності у сфері фізичної культури і спорту, забезпечення спрямованості на провідні особистісні детермінанти; зміст та алгоритм реалізації розробленої тренінгової програми відрізняється від наявних використанням інтерактивних засобів з асертивності та «тайм менеджменту», що адаптовані до специфіки управлінської діяльності спортивного менеджера;

– удосконалено систему діагностики особистісної організованості спортивного менеджера, а також його професійної орієнтації та відбору й підвищення кваліфікації;

– розширено уявлення про пріоритетні механізми підвищення ефективності діяльності закладів фізичної культури і спорту в сучасних умовах загалом та праці спортивного менеджера як суб'єкта управління зокрема.

Практична значущість дослідження полягає в розробці тренінгової програми удосконалення організованості спортивного менеджера та практичних рекомендацій органам виконавчої влади сфери фізичної культури і спорту центрального і місцевого рівнів, засновникам закладів фізичної культури і спорту, науково-педагогічним працівникам вищих навчальних закладів для підвищення ефективності діяльності некомерційних закладів фізичної культури і спорту.

Розроблена тренінгова програма використовується в навчальному процесі Центру підвищення кваліфікації та післядипломної освіти Національного університету фізичного виховання і спорту України, Хмельницького національного університету, у діяльності Всеукраїнського центру фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», Хмельницької обласної дитячо-юнацької спортивної школи, що підтверджено відповідними актами впровадження.

Особистий внесок здобувача полягає в теоретичній розробці та обґрунтуванні основних ідей і положень дисертаційного дослідження: визначенні актуальності обраної теми, мети та завдань; аналізі та систематизації даних літературних та інформаційних джерел; організації та проведенні констатувального та формувального експериментів; статистичній обробці одержаних емпіричних даних та їх інтерпретації; науковому обґрунтуванні змісту складових і алгоритму реалізації тренінгової програми удосконалення особистісної організованості спортивного менеджера; експериментальній

перевірці ефективності розробленої тренінгової програми; аналізі та узагальненні одержаних результатів; формулюванні висновків і практичних рекомендацій; оформленні й написанні дисертаційної роботи. У спільних публікаціях внесок здобувача полягав в організації досліджень, проведенні аналізу отриманих даних та інтерпретації результатів.

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Основні результати дослідження апробовано на таких наукових конференціях: XI, XII Міжнародні наукові конференції «Молода спортивна наука України» (Львів, 2007, 2008); Міжнародна науково-практична конференція «Рудиковские чтения» (Ростов-на-Дону, Російська Федерація, 2008); I, II, III Міжнародні наукові конференції молодих вчених «Молодь та олімпізм» (Київ, 2008, 2009, 2010); Всеукраїнські науково-практичні конференції «Актуальні проблеми розвитку фізичного виховання, спорту та фізичної реабілітації» (Хмельницький, 2008, 2012); звітні науково-практичні конференції науково-педагогічних працівників Хмельницького національного університету (2007 – 2013).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження викладено в семи наукових працях, п'ять з яких – у спеціалізованих фахових виданнях України.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, практичних рекомендацій, висновків, списку використаних джерел, додатків. Дисертацію викладено українською мовою на 191 сторінці, основний текст становить 158 сторінок. Цифрові дані подано в 15 таблицях, роботу ілюстровано 12 рисунками. У роботі використано 198 джерел наукової і спеціальної літератури.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У вступі обґрунтовано актуальність теми і зв'язок роботи з науковими планами та темами, сформульовано мету й завдання дослідження, визначено об'єкт, предмет, зазначено методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення дисертаційної роботи, подано інформацію про особистий внесок здобувача та апробацію результатів дисертаційної роботи.

Перший розділ роботи «**Теоретико-методичні основи організованості спортивного менеджера**» присвячено теоретичному аналізу та узагальненню даних літературних джерел, які безпосередньо стосуються теми дисертаційної роботи. У ньому представлено матеріали, що розкривають особливості управлінської діяльності спортивного менеджера некомерційного закладу фізичної культури і спорту та особистісні чинники ефективної управлінської діяльності, до яких належать професійно важливі якості й готовність до управлінської діяльності. Установлено, що організованість спортивного

менеджера має пріоритетне значення для підвищення ефективності його управлінської діяльності. Однак питання, що стосуються особистісних детермінант організованості спортивного менеджера та шляхів її удосконалення, залишаються поза увагою дослідників.

У другому розділі «**Методи та організація дослідження**» визначено методи та представлено організацію дослідження. У процесі дослідження здійснювався теоретичний аналіз та узагальнення даних наукової і методичної літератури та спеціалізованих веб-сайтів мережі Інтернет. Для визначення переліку особистісних якостей організованості спортивного менеджера використовували анкетування за авторською анкету. Факторний аналіз застосовувався в дослідженнях для переходу від опису множини досліджуваних об'єктів (особистісних якостей організованості спортивного менеджера), заданої великим набором ознак, до їх опису меншою кількістю максимально інформативних змінних, що відображають найбільш істотні властивості явища.

За допомогою психодіагностичних методик визначали рівень розвитку складових детермінант організованості спортивного менеджера. Методики були дібрані з урахуванням їх надійності та валідні. Педагогічне спостереження використовувалося для реєстрації змін у поведінці досліджуваних, їх емоційному настрої під час проведення двох еспатів констатувального і формувального педагогічного експерименту та виконання вправ тренінгової програми з удосконалення організованості спортивного менеджера як суб'єкта управлінської діяльності. Отримані результати проаналізовано з використанням методів математичної статистики. У дослідженні взяло участь 85 спортивних менеджерів різної кваліфікації:

- шістдесят фахівців, серед яких були державні тренери та адміністратори збірних команд України з різних видів спорту центрального органу виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту;

- двадцять п'ять директорів дитячо-юнацьких спортивних шкіл, засновником яких є управління (відділи) освіти державних адміністрацій різних рівнів Хмельницької області.

Вирішення завдань дисертаційного дослідження здійснювалося п'ятьма етапами впродовж 2006 – 2012 років.

На першому етапі (жовтень 2006 – березень 2007 року) було вивчено наукову й методичну літературу з теми дисертаційної роботи. Було визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та розроблено програму дослідження.

На другому етапі (квітень 2007 року – жовтень 2009 року) здійснено визначення особистісних детермінант організованості спортивних менеджерів шляхом проведення першого етапу констатувального експерименту.

На третьому етапі (листопад 2009 – березень 2012 року) було встановлено

зв'язок між організованістю спортивного менеджера та ефективністю діяльності некомерційного закладу фізичної культури і спорту.

На четвертому етапі (квітень 2012 року – листопад 2012 року) проведено другий етап констатувального та формувального експерименту. На цьому етапі обгрунтовано та розроблено тренінгову програму впливу на провідні особистісні детермінанти організованості спортивного менеджера. Психокорекційні заходи проводились у групі малоефективних спортивних менеджерів (n=12).

На п'ятому етапі (грудень 2012 року – березень 2013 року) проведено систематизацію отриманих результатів. Сформульовано основні висновки за матеріалами проведеного дослідження, підготовлено практичні рекомендації щодо удосконалення організованості спортивного менеджера. Підготовлено дисертаційну роботу до апробації та офіційного захисту.

У третьому розділі «Дослідження особистісних детермінант організованості спортивного менеджера» наведено результати першого та другого етапів констатувального експерименту. Визначення особистісних детермінант організованості спортивного менеджера здійснювалося за допомогою розробленої анкети, що містила перелік 60 особистісних якостей, розподілених на 6 компонент (динамічна, емоційна, когнітивна, мотиваційна, продуктивно-комунікативна, регуляторна).

Аналіз результатів анкетування дозволив установити подану нижче рангову значущість компонентів організованості спортивного менеджера: регуляторний (1), продуктивно-комунікативний (2), динамічний (3), мотиваційний (4), когнітивний (5) та емоційний (6).

За підсумками проведеного дослідження виявлено, що організованість спортивного менеджера залежить від якостей особистості, які мають два рівні значущості:

- інваріантне ядро, що формується із сукупності якостей, які необхідні для ефективної діяльності;
- якості особистості, які достатні для ефективної діяльності.

До інваріантного ядра належать якості, що оцінені респондентами в діапазоні $4 \leq x \leq 5$ балів, загальною чисельністю 20 якостей, що становить 33,3 % від загальної кількості якостей, запропонованих для оцінювання.

Логіка нашого дослідження також передбачала проведення факторного аналізу для зменшення кількості якостей шляхом групування, структурування та компактної візуалізації означених показників без втрати вихідної інформації, пошуку прихованих змінних і генерації нових ідей.

У результаті факторного аналізу виділено такі фактори:

I фактор – «вольовий» (координаційна детермінанта управлінської діяльності організованого менеджера фізичного виховання і спорту); внесок

цього фактора в загальну дисперсію вибірки становить 23,4 %, сума факторних навантажень – 4,68;

II фактор – «асертивний» (детермінанта управлінської діяльності, при якій поважаються права та гідності оточення); внесок – 9,5 %, сума факторних навантажень – 1,91;

III фактор – «потенціальний» (детермінанта, що забезпечує високий рівень управлінської діяльності впродовж певного проміжку часу); внесок – 9,4 %, сума факторних навантажень – 1,88;

IV фактор – «аналітично-плановий» (детермінанта планового використання часу); внесок – 8,2 %, сума факторних навантажень – 1,63;

V фактор – «комунікативний» (детермінанта налагодження комунікацій у процесі управлінської діяльності); внесок – 6,4 %, сума факторних навантажень – 1,28;

VI фактор – «стабілізаційний» (детермінанта емоційної врівноваженості та внутрішньої стабілізації); внесок – 5,5 %, сума факторного навантаження – 1,10;

VII фактор – «організаторський» (детермінанта виконання завдань управлінської діяльності); внесок – 5,2 %, сума факторного навантаження – 1,04.

У розділі подальшого розвитку набули характеристики критеріїв ефективності діяльності некомерційного закладу фізичної культури і спорту та управлінської діяльності спортивного менеджера. Означені критерії визначалися з використанням цільового та полікритеріального підходів, запропонованих А.Г. Поршневим (2003). Установлено наявність прямо пропорційного зв'язку між ефективністю діяльності закладу фізичної культури і спорту та особистісною організованістю спортивного менеджера.

Для проведення другого етапу констатувального педагогічного експерименту було залучено 25 директорів дитячо-юнацьких спортивних шкіл, серед яких виділено 13 ефективних та 12 малоефективних спортивних менеджерів.

Ефективними спортивними менеджерами, на нашу думку, є директори дитячо-юнацьких спортивних шкіл, що очолюють заклади фізичної культури і спорту, яким відповідними органами виконавчої влади сфери фізичної культури і спорту присвоєно категорії (вища, перша, друга), а малоефективним – категорії не присвоєно.

За результатами емпіричного дослідження особистісних детермінант організованості ефективних спортивних менеджерів визначено, що показники розвитку «вольової», «потенціальної», «аналітично-планової» детермінант відповідають високому рівню, «комунікативної» та «організаційної» – вищому за середній, «асертивної» та «стабілізаційної» – середньому.

Слід відзначити, що низький рівень детермінант не був виявлений у жодного ефективного у професійній діяльності спортивного менеджера, який брав участь у дослідженні.

Для професійного відбору, раціоналізації процесу підвищення кваліфікації спортивних менеджерів, оптимізації режимів праці та відпочинку і здійснення профорієнтаційної роботи було складено психограму організованості спортивного менеджера (рис. 1).

У зв'язку з тим, що параметри виміру особистісних якостей не однакові, при складанні психограми було використано трирівневі шкали (високий, середній, низький рівні) для зображення психограми організованого спортивного менеджера. При використанні трирівневої шкали прояв якостей, здібностей, станів може бути відповідно систематичним (3 бали), несистематичним (2 бали) та епізодичним (1 бал).

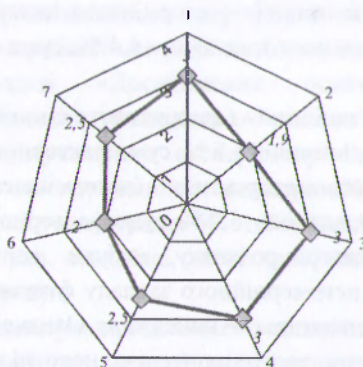

Рис. 1. Психограма організованості спортивного менеджера:

- 1 – «вольова» детермінанта; 2 – «асертивна» детермінанта;
 3 – «потенціальна» детермінанта; 4 – «аналітично-планова» детермінанта;
 5 – «комунікативна» детермінанта; 6 – «стабілізаційна» детермінанта;
 7 – «організаторська» детермінанта

Для визначення індивідуального та комплексного впливу особистісних детермінант організованості спортивного менеджера на ефективність його діяльності було проведено кореляційний аналіз. Кореляційний аналіз детермінант організованості спортивного менеджера проводився з використанням параметричного коефіцієнта кореляції Пірсона (r). Можливість використання параметричного коефіцієнта кореляції Пірсона (r) у дослідженнях перевірено з використанням тесту Колмогорова – Смірнова для однієї вибірки комп'ютерної програми SPSS for Windows, v.9.0.

У процесі аналізу показників, зведених до кореляційної матриці, встановлено, що найбільші значення достовірного позитивного взаємозв'язку у групі ефективних спортивних менеджерів були виявлені між «аналітично-плановою»

та «стабілізаційною» ($r=-0,67$, $p<0,05$), а також «вольовою» детермінантами ($r=0,62$, $p<0,05$).

Окрім цього, позитивна достовірна кореляція відзначається між «потенціальною» та «організаторською» детермінантами ($r=0,60$, $p<0,05$). Однакова величина коефіцієнта кореляції ($r=0,57$, $p<0,05$) була виявлена між «асертивною» і «стабілізаційною» та «вольовою» й «організаторською» детермінантами.

За результатами емпіричного дослідження детермінант організованості малоєфективних спортивних менеджерів ми визначили, що середні показники рівня розвитку «вольової» та «потенціальної» детермінант відповідають високому рівню, «комунікативної» та «організаційної» – вищому за середній, «аналітично-планової» та «стабілізаційної» – середньому, «асертивної» – низькому.

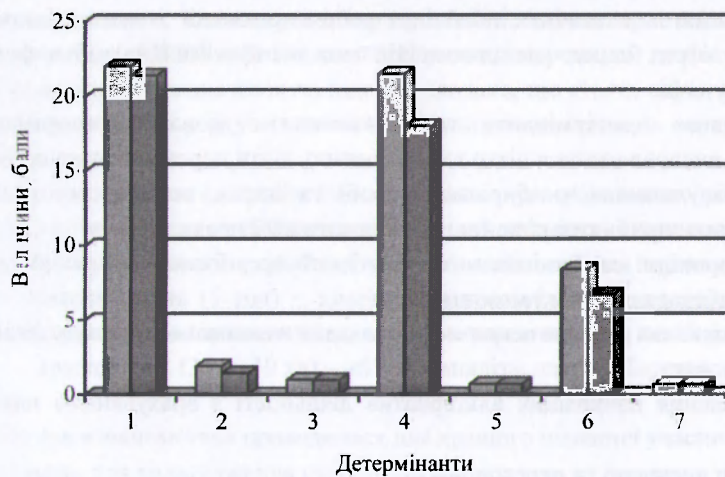

Рис. 2. Співвідношення детермінантами організованості у групах ефективних та малоєфективних спортивних менеджерів:

■ – група ефективних спортивних менеджерів;

■ – група малоєфективних спортивних менеджерів;

1 – «вольова» детермінанта; 2 – «асертивна» детермінанта;

3 – «потенційна» детермінанта; 4 – «аналітично-планова» детермінанта;

5 – «комунікативна» детермінанта; 6 – «стабілізаційна» детермінанта;

7 – «організаторська» детермінанта

Співвідношення рівня розвитку детермінант організованості в групі ефективних та малоєфективних спортивних менеджерів подано на рис. 2.

Провідні особистісні детермінанти організованості спортивного менеджера були визначені шляхом зіставлення особистісних якостей ефективних та малоефективних спортивних менеджерів і результатів кореляційного аналізу.

Установлено, що підвищення особистісної організованості у групі малоефективних спортивних менеджерів відбудеться за умови зростання рівня провідних особистісних детермінант («аналітично-планової» та «асертивної»).

«Аналітично-планова» детермінанта організованості спортивного менеджера визначає послідовність дій, терміни їх виконання для досягнення мети та виконання завдань діяльності закладу фізичної культури і спорту; оцінює практичні можливості їх досягнення; полегшує пошук кращих і більш ефективних шляхів досягнення мети; виявляє і встановлює зони потенційних проблем і несподіваних наслідків; забезпечує основи для оцінювання витрат і розробки календарних планів і ресурсів; налагоджує систему контролю в закладі; допомагає визначити необхідні робочі взаємодії і взаємовідносини та подолати страх перед наслідками від можливої помилки, тобто формує впевненість у собі.

«Асертивна» детермінанта організованості дозволяє спортивному менеджеру висловлюватися чітко та однозначно, діяти переконливо та порядно, уникати маніпулювання, розбиратися в собі та інших, вести переговори та знаходити взаємоприйнятні рішення, відстоювати свої права.

Отже, провідні детермінанти особистісної організованості спортивного менеджера забезпечують такі можливості:

- формування та досягнення мети й завдань очолюваного закладу фізичної культури і спорту;
- виявлення найкращих альтернатив діяльності з врахуванням наявних ресурсів;
- діяти впевнено та переконливо;
- налагодити ефективну систему контролю та взаємоповаги в трудовому колективі;
- впевнено та виважено діяти в умовах мінливого зовнішнього середовища;
- адекватно реагувати на ризики, які виникають в управлінській діяльності.

У четвертому розділі «Обґрунтування ефективної тренінгової програми удосконалення організованості спортивного менеджера» вказано, що основним методом проведення тренінгу є групова дискусія. Така форма спілкування дозволяє зіставити протилежні позиції, побачити проблему з різних боків, уточнити взаємні позиції, що зменшує опір сприйманню нової інформації, а також використанню групової рефлексії через аналіз індивідуальних переживань, які підсилюють згуртованість групи та одночасно полегшують саморозкриття учасників.

Проектування тренінгової програми з удосконалення провідних детермінант організованості спортивного менеджера було здійснено з дотриманням принципів послідовності, метафоризації, транспективності.

Для формування змісту цієї тренінгової програми ми використали та модифікували інтерактивні техніки «асертивності» та «тайм менеджменту» з урахуванням специфіки управлінської діяльності спортивного менеджера.

На підставі теоретично-методичних засад та результатів констатувального експерименту була розроблена тренінгова програма удосконалення організованості спортивного менеджера (рис. 3).

Для реалізації змісту тренінгової програми удосконалення організованості спортивного менеджера було розроблено відповідний алгоритм, що визначає послідовність виконання вправ. До зазначеної програми було введено шість вправ «асертивності» («знайомство», «контракт», «дипломатичність», «самоменеджмент», «самопереконання», «стійкість») та три вправи з «тайм менеджменту» («SWOT-аналіз», «закон Парето», «мережевий графік»).

Перелік вправ визначався на підставі завдань, що стоять перед тренінговою програмою, та аналізу й узагальнення результатів досліджень науковців із цієї проблематики.

Загальна тривалість тренінгової програми з удосконалення організованості спортивного менеджера як суб'єкта управлінської діяльності становила 8 год 30 хв. Реалізація запропонованої тренінгової програми здійснювалася впродовж двох днів:

- перший день (5 год) – виконували вправи «знайомство», «контракт», «дипломатичність», «самоменеджмент», «самопереконання», «стійкість»;
- другий день (3 год 30 хв) – «SWOT-аналіз», «закон Парето», «мережевий графік».

Вправа «знайомство» проводилася для кращого пізнання учасників тренінгу один одного, для налагодження стійкої взаємодії.

Для встановлення основних правил роботи, що будуть дійсні впродовж усього тренінгу, та можливості тренування в учасників навичок впевненої поведінки – позитивного й конструктивного оприлюднення своїх бажань, думок, сумнівів – виконували вправу «контракт».

Мета вправи «дипломатичність» – напрацювання зручного способу, за допомогою якого можна розпочати складну розмову з підлеглим та сформулювати необхідні фрази.

Для оцінювання навичок впевненої поведінки в управлінській діяльності спортивного менеджера та визначення проблем, на яких необхідно зосередити увагу, під час участі в тренінгу була використана вправа «самоменеджмент».

Спрямованість вправи «самопереконання» – формування вміння перетворювати негативні думки в раціональні судження й поведінку та надати

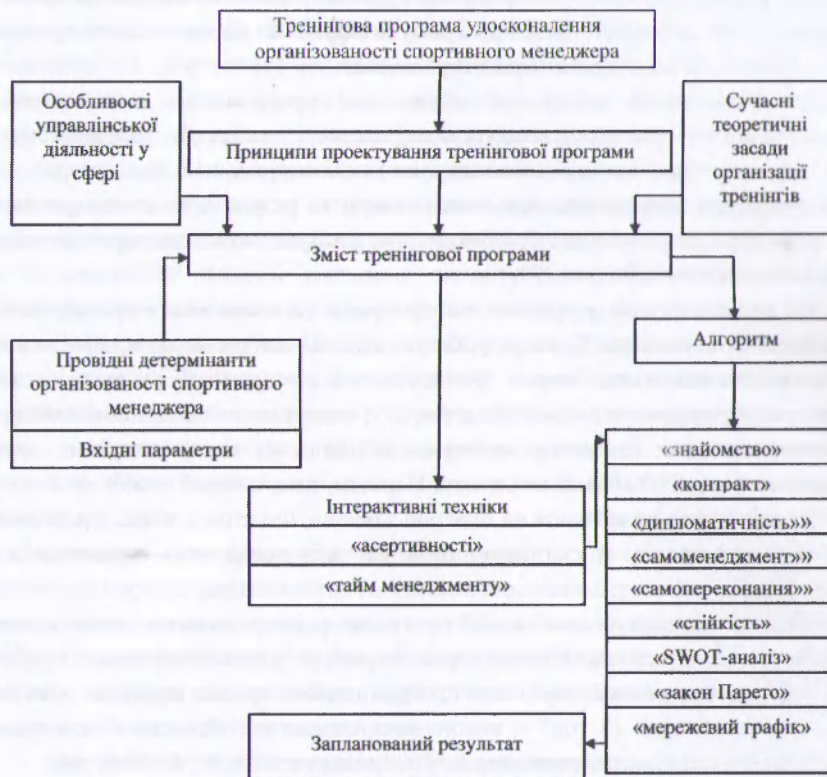

Рис. 3. Структурна схема тренінгової програми удосконалення організованості спортивного менеджера

пропозиції щодо зміни пасивних налаштувань і встановити ірраціональні налаштування, що можуть перешкоджати прояву впевненої поведінки.

Вправа «стійкість» виконувалася для формування навички відмови у прийнятій для опонентів манері та отримання зворотного зв'язку щодо ефективності застосування цієї навички.

Вправа «SWOT-аналіз» була використана для визначення сильних та слабких сторін у діяльності спортивного менеджера, потенційних зовнішніх ризиків і сприятливих можливостей та їх оцінювання.

Мета вправи «закон Парето» – раціональне використання часу на підставі критеріїв важливості справ і їх терміновості.

Для формування вміння управляти виробничою діяльністю, щоб досягнути певного кінцевого результату за визначені терміни, використано вправу «мережевий графік».

Запропонована тренінгова програма з удосконалення організованості спортивного менеджера базується на застосуванні відповідних принципів та відтворює реальне професійне середовище. Ця програма має переважно утилітарний характер та спрямовується на досягнення реальної організаційної мети.

Ефективність запропонованої тренінгової програми здійснюється з використанням формувального педагогічного експерименту.

У складі основної групи (n=12) формувального експерименту були малоефективні спортивні менеджери, а контрольної (n=13) – ефективні.

Основна група брала участь у всіх процедурах формувального експерименту. Контрольна група забезпечувала оцінювання ефекту формувального експерименту.

Після реалізації тренінгової програми ми провели повторне тестування спортивних менеджерів за методиками, що використовувалися в констатувальному експерименті.

Середні значення «вольової», «асертивної», «потенціальної», «аналітично-планової», «комунікативної», «стабілізаційної» та «організаторської» детермінанти організованості у групі ефективних спортивних менеджерів мали незначну тенденцію до збільшення, що пояснюється ефектом Хоторнського експерименту (підвищення продуктивності праці відбувається внаслідок участі в самому заході, без будь-яких об'єктивних поліпшень її умов).

Результати порівняння особистісних детермінант організованості спортивних менеджерів в основній групі до та після експерименту свідчать про значні зміни у вияві провідних детермінант. Зокрема, середнє значення «аналітично-планової» детермінанти збільшилося на 3,6 бала, що відповідає 11 % та трансформувалося в розряд високого рівня.

Середній показник «асертивної» детермінанти також зазнав збільшення на 0,5 бала, що відповідає 15 %, та перейшов у середній рівень. Після проведення корекційних заходів спостерігається незначне збільшення середніх величин «стабілізаційної» (1,0 бала), «вольової» (0,8 бала) детермінант організованості спортивного менеджера. Зміни в «комунікативній» та «організаторській» (0,03 бала) детермінантах відображають досить незначні коливання цих параметрів, що характеризують відсутність змін у рівні розвитку означених показників.

Отже, під впливом корекційних заходів, проведених за допомогою запропонованої тренінгової програми, рівень розвитку у групі малоефективних спортивних менеджерів, середніх показників «вольової», «потенційної» та «аналітично-планової» детермінант організованості спортивного менеджера відповідає високому рівню, «комунікативної» та «організаторської» – вищому за середній, «асертивної» та «потенціальної» – середньому, що є результатом

позитивного впливу тренінгової програми з удосконалення особистісних детермінант організованості спортивного менеджера.

У п'ятому розділі «Аналіз і узагальнення результатів дослідження» подано обговорення підсумків проведених експериментальних досліджень. Вони підтвердили та доповнили вже наявні розробки, а також сприяли отриманню абсолютно нових знань в аспекті проблеми, що вивчалася.

Подальший розвиток отримали теоретичні дослідження особливостей підвищення ефективності управлінської діяльності спортивного менеджера С.Г. Сейранова (2006), І.І. Переверзіна (2006), В.В. Кузин (2007), М.І. Золотова (2009).

Водночас підтверджено результати досліджень М.І. Мурашко (2002), І.І. Переверзіна (2006), В.І. Жолдака (2008), А.В. Починкіна (2011), С.Г. Сейранова (2011), А.В. Магльованого (2012) стосовно обов'язкової наявності особистісної організованості спортивного менеджера для ефективної управлінської діяльності та прямого зв'язку між нею і ефективністю діяльності очолюваного ним некомерційного закладу фізичної культури і спорту.

Розширено розробки А.І. Крупнова (1983), Н.П. Дегтярьової (2004) про структурні компоненти організованості та наповнено їх конкретними особистісними якостями.

Подальшого розвитку набули результати досліджень М.В. Жмарьова (1989), А.Б. Малініна (2008) стосовно критеріїв ефективності діяльності дитячо-юнацьких спортивних шкіл.

Доповнено розробки О.С. Чернишева (2006), В.О. Бодрова (2007), Г.В. Щекіна (2007) та інших про інструментарій визначення організованості особистості для підвищення ефективності її професійної діяльності.

Уперше обгрунтовано та розроблено тренінгову програму удосконалення організованості спортивного менеджера як суб'єкта управлінської діяльності. Проектування тренінгової програми здійснювалося з використанням принципів послідовності, метафоризації, транспективності і сучасних теоретико-методичних засад організації тренінгів та особливостей управлінської діяльності у сфері фізичної культури і спорту. Відмінними рисами запропонованої тренінгової програми є спрямованість на провідні особистісні детермінанти організованості спортивного менеджера та використання інтерактивних засобів з «асертивності» та «тайм менеджменту», що адаптовані до специфіки управлінської діяльності спортивного менеджера.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз літературних джерел дозволив установити, що багато дослідників поставили та вирішили низку актуальних питань, що стосуються різних аспектів підвищення ефективності діяльності закладів фізичної культури і спорту. Слід зазначити, що переважна більшість досліджень проблем ефективності діяльності закладів фізичної культури і спорту пов'язана з управлінською діяльністю спортивного менеджера. Ефективна управлінська діяльність спортивного менеджера забезпечується комплексом його особистісних якостей, провідною з яких є організованість. Водночас було встановлено наявність різних концептуальних підходів до вивчення цього феномена та відсутність єдиного його трактування й методів дослідження.

2. Установлено, що організованість спортивного менеджера – це узагальнена особистісна якість, яка відображається в постійному прагненні досягнути визначеної мети, зібраності та у високій мотивації і можливості підпорядкувати планову діяльність необхідному режиму з урахуванням змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі закладу. До структури організованості спортивного менеджера як цілісного системного утворення належать емоційний, динамічний, когнітивний, мотиваційний, продуктивно-комунікативний та регуляторний компоненти, що перебувають у тісній взаємодії.

3. Виявлено особистісні якості (в балах), що мають найбільший вплив на організованість спортивного менеджера, а саме:

- регуляторний компонент: дисциплінованість ($\bar{x}_{pd} = 4,57$), обов'язковість ($\bar{x}_{po} = 4,48$), впевненість ($\bar{x}_{pv} = 4,45$), цілеспрямованість ($\bar{x}_{pi} = 4,32$), самокритичність ($\bar{x}_{pc} = 4,27$), ініціативність ($\bar{x}_{pi} = 4,18$), самостійність ($\bar{x}_{psc} = 4,17$);
- продуктивно-комунікативний компонент: працелюбність ($\bar{x}_{...} = 4,50$), уважність ($\bar{x}_{пкв} = 4,27$), вимогливість ($\bar{x}_{пкв} = 4,17$), комунікативність ($\bar{x}_{пкк} = 4,12$), врівноваженість ($\bar{x}_{пквр} = 4,08$), ввічливість ($\bar{x}_{пквч} = 4,05$);
- динамічний компонент: працездатність ($\bar{x}_{дп} = 4,67$), далекоглядність ($\bar{x}_{дд} = 4,27$), винахідливість ($\bar{x}_{дв} = 4,25$), зібраність ($\bar{x}_{дз} = 4,10$), плановість ($\bar{x}_{дпл} = 4,05$);
- мотиваційний компонент: акуратність ($\bar{x}_{ма} = 4,28$);
- когнітивний компонент: енергійність ($\bar{x}_{ке} = 4,25$).

Зазначені якості формують інваріантне ядро особистісної організованості спортивного менеджера.

4. Установлено сім факторів, що є особистісними детермінантами організованості спортивного менеджера, а саме: «вольова» (внесок у загальну дисперсію вибірки становить 23,4%), «асертивна» (9,5%), «потенціальна» (9,4%), «аналітично-планова» (8,2%), «комунікативна» (6,4%), «стабілізаційна» (5,5%), «організаторська» (5,2%). Діагностика їх складових дає можливість

визначати рівень особистісної організованості спортивного менеджера як суб'єкта управлінської діяльності.

В організованого спортивного менеджера розвиток «вольової», «потенційної» та «аналітично-планової» детермінант відповідає високому рівню, «комунікативної» та «організаторської» – вищому за середній рівень, «асертивної» та «стабілізаційної» – середньому рівню.

Обґрунтовано комплекс психодіагностичних методик, що забезпечують удосконалення системи оцінювання особистісної організованості спортивного менеджера, а також його професійної орієнтації та відбору й підвищення кваліфікації.

5. Визначено, що провідними особистісними детермінантами організованості спортивного менеджера є «асертивна» та «аналітично-планова», які характеризуються найбільшими відмінностями між ефективними та малоефективними менеджерами (відповідно 0,5 і 3,4 бала). У структурі особистісної організованості ефективного спортивного менеджера встановлено достовірні позитивні зв'язки між «аналітично-плановою» і «стабілізаційною» детермінантами ($r=0,67$, $p<0,05$); «аналітично-плановою» та «вольовою» детермінантами ($r=0,62$, $p<0,05$); «стабілізаційною» та «асертивною» детермінантами ($r=0,57$, $p<0,05$).

6. Розроблену тренінгову програму спрямовано на забезпечення розвитку провідних особистісних детермінант організованості спортивного менеджера. Структура цієї програми має п'ять складових: мету, принципи проектування тренінгових програм та сучасних засад організації тренінгів, особливості управлінської діяльності у сфері фізичної культури і спорту, алгоритм. Алгоритм реалізації розробленої тренінгової програми передбачає послідовне використання інтерактивних засобів з «асертивності» та «тайм менеджменту», що адаптовані до специфіки управлінської діяльності спортивного менеджера.

7. Ефективність розробленої тренінгової програми підтверджується підвищенням рівня розвитку провідних особистісних детермінант організованості спортивних менеджерів. «Аналітично-планова» детермінанта в основній групі позитивно змінилася у 83% учасників експерименту, середній рівень цієї детермінанти збільшився на 3,6 бала порівняно з 0,1 бала в контрольній групі. «Асертивна» детермінанта в основній групі також мала позитивну динаміку в 50% учасників, середній рівень цієї детермінанти збільшився на 0,5 бала порівняно з 0,1 бала в контрольній групі. У спортивних менеджерів основної групи рівень розвитку складових «аналітично-планової» детермінанти відповідає високому, «асертивної» – середньому.

8. Проведене дослідження дає можливість окреслити напрями подальшого розгляду проблеми підвищення ефективності управлінської діяльності спортивного менеджера та очолюваного ним закладу фізичної культури і спорту.

Предметом наукового пошуку можуть стати різні аспекти цього процесу: умови формування системи підвищення кваліфікації керівників закладів фізичної культури і спорту, оптимальна організація роботи спортивного менеджера в умовах збільшення комерційного сегмента ринку надання фізкультурно-спортивних послуг в Україні, ситуаційні підходи до управління закладом фізичної культури і спорту тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

а) публікації у наукових фахових виданнях

1. Дутчак Ю. В. Організованість особистості спортивного менеджера / Ю. В. Дутчак // Молода спортивна наука України : зб. наук. ст. з галузі фіз. культури та спорту. – Л. : ЛДІФК, 2007. – Вип. 11. – С. 204.
2. Дутчак Ю. В. Організованість спортивного менеджера та її психологічні складові / Ю. В. Дутчак // Молода спортивна наука України : зб. наук. ст. з галузі фіз. культури та спорту. – Л. : ЛДІФК, 2008. – Вип. 12. – С. 90 – 96.
3. Дутчак Ю. В. Психологічні передумови прийняття управлінського рішення та його чинники / Ю. В. Дутчак // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2008. – № 3. – С. 51–53.
4. Дутчак Ю. В. Психологічні індикатори організованості спортивного менеджера / Ю. В. Дутчак, О. Р. Гринь // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2008. – № 4. – С. 74–77. *Особистий внесок здобувача полягає у здійсненні дослідження та формуванні висновків.*
5. Дутчак Ю. В. Діяльність спортивного менеджера як детермінанта ефективності некомерційних закладів фізичної культури і спорту [Електронний ресурс] / Ю. В. Дутчак // Спортивна наука України. – 2012. – № 2 (46). – С. 7–10. – Режим доступу до журн. : http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/SNU/2012_2/%E2%84%962/Dut_2.pdf

б) публікації в інших виданнях

6. Дутчак Ю. В. Емпіричні референти організованості спортивного менеджера / Ю. В. Дутчак // Актуальні проблеми розвитку фізичного виховання, спорту та фізичної реабілітації : матеріали наук.-практ. конф. – Хмельницький, 2008. – 2012. – С. 134 – 138.
7. Дутчак Ю. В. Професійно значимі якості особистості спортивного менеджера / Ю. В. Дутчак // Рудиковские чтения : материалы междунар. науч.-практ. конференции. – Ростов-на-Дону, 2008. – С. 94 – 95.

БІБЛІОТЕКА
ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ

АНОТАЦІЇ

Дутчак Ю.В. Особистісні детермінанти організованості спортивного менеджера як суб'єкта управлінської діяльності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту зі спеціальності 24.00.01 – олімпійський та професійний спорт. – Львівський державний університет фізичної культури, Львів, 2013.

Дисертаційну роботу присвячено обґрунтуванню та розробці тренінгової програми удосконалення особистісної організованості спортивного менеджера як суб'єкта управлінської діяльності. Особливістю запропонованої тренінгової програми удосконалення особистісної організованості спортивного менеджера є забезпечення спрямованості її на провідні особистісні детермінанти. Структура тренінгової програми передбачає п'ять складових: мета, принципи проектування тренінгових програм та сучасних засад організації тренінгів, особливості управлінської діяльності сфери фізичної культури і спорту, алгоритм. Алгоритм реалізації розробленої тренінгової програми відрізняється від наявних використанням інтерактивних засобів з «асертивності» та «тайм менеджменту», що адаптовані до специфіки управлінської діяльності спортивного менеджера. Використання цієї тренінгової програми засновниками закладів фізичної культури і спорту, вищими навчальними закладами, що здійснюють підготовку фахівців для сфери фізичної культури і спорту, та спортивними менеджерами забезпечить підвищення ефективності діяльності некомерційних закладів фізичної культури і спорту.

Ключові слова: організованість спортивного менеджера, детермінанти, тренінгова програма, ефективність некомерційних закладів фізичної культури і спорту.

Дутчак Ю.В. Личностные детерминанты организованности спортивного менеджера как субъекта управленческой деятельности. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по физическому воспитанию и спорту по специальности 24.00.01 – олимпийский и профессиональный спорт. – Львовский государственный университет физической культуры, Львов, 2013.

Диссертационная работа посвящена обоснованию и разработке тренинговой программы усовершенствования личностной организованности спортивного менеджера как субъекта управленческой деятельности. Целью работы является определение личностных детерминант организованности спортивного менеджера и обоснование тренинговой программы ее совершенствования.

В работе использованы следующие методы исследования: теоретический анализ и обобщение данных научно-методической литературы и специализированных веб-сайтов сети Интернет; анкетирование; тестирование

с применением психодиагностических методик; педагогические методы исследования; методы математической статистики. В исследовании принимали участие 85 спортивных менеджеров различной квалификации: 60 специалистов, среди которых были государственные тренеры и администраторы сборных команд Украины по различным видам спорта Министерства Украины по делам семьи, молодежи и спорта, с которыми проводилось анкетирование, и 25 директоров детско-юношеских спортивных школ, основателями которых являются управления (отделы) образования государственных администраций разных уровней в Хмельницкой области. Практическая значимость исследования состоит в разработке практических рекомендаций для обеспечения эффективного функционирования учреждений физической культуры и спорта с учетом нынешних социально-экономических особенностей в Украине.

Предложенная тренинговая программа усовершенствования личностной организованности спортивного менеджера обеспечивает воздействие на ведущие личностные детерминанты. Структура тренинговой программы включает пять составляющих: цель, принципы проектирования тренинговых программ и современных принципов организации тренингов, особенности управленческой деятельности в сфере физической культуры и спорта, алгоритм. Алгоритм реализации разработанной тренинговой программы отличается от имеющихся использованием интерактивных средств с «ассертивности» и «тайм менеджмента», адаптированные к специфике управленческой деятельности спортивного менеджера.

Разработаны практические рекомендации по использованию тренинговой программы основателями учреждений физической культуры и спорта, высшими учебными заведениями, которые осуществляют подготовку специалистов сферы физической культуры и спорта, и спортивными менеджерами для повышения эффективности деятельности некоммерческих учреждений физической культуры и спорта.

Ключевые слова: организованность спортивного менеджера, детерминанты, тренинговая программа, эффективность некоммерческих учреждений физической культуры и спорта.

Dutchak Y. Personality determinants of organized sports as a business manager of management. – Manuscript.

Dissertation for the degree of Candidate of Physical Education and Sport specialty 24.00.01 – Olympic and professional sports. – Lviv State University of Physical Culture, Lviv, 2013.

The thesis is devoted to the elaborate on personal organization training program organized sports manager as the subject of management. The peculiarity proposed

training program for improvement in personal organization sports manager is to ensure its focus on leading personality determinants. The structure of the training program includes five aims: objectives, principles of designing training programs and modern principles of training, especially management of the sphere of physical culture and sports, algorithm. The algorithm of realization of this training program is different from the available program to use of interactive ways with assertiveness and “time management”, which is adapted to the specifics control of sports manager. Using this training program by founders of institutions of physical culture and sports, higher educational establishments that train specialists in the sphere of physical culture and sports and sports managers will improve the efficiency of non-profit institutions of physical culture and sports.

Key words: organized sports manager determinants training program, the effectiveness of non-profit institutions of physical culture and sports.